

ชื่อเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าทออ่างศิลา บ้านบึงกับวิถีชีวิตชุมชนอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี A Study of Identity Angsila Ban Puek woven fabric and lifestyle ChumChon Angsila Chon buri Province.

ตฤณ กิตติการอำพล

Trin Kittikanampol

สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Art Education Faculty Education Burapha University

Received : September 4,2019 ; Revised : November 13,2019 ; Accepted : November 20,2019

บทคัดย่อ

การวิจัย การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าทออ่างศิลา บ้านบึงกับวิถีชีวิตชุมชนอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี ผลงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกระเบียบวิธีแบบเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้ วิธีการสัมภาษณ์วิธีประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า และสังเกตวิธีการทำงาน บันทึกภาพถ่าย จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ที่อยู่ภายในขอบเขตการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ผ้าทออ่างศิลา บ้านบึงในแง่วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าทออ่างศิลา บ้านบึง 3) เพื่อการอนุรักษ์ลวดลาย ผ้าทออ่างศิลา บ้านบึง 4) เพื่อรวบรวมบันทึกลวดลาย เพื่อเป็นกรณีศึกษาในการออกแบบลวดลายสำหรับนิสิต และผู้สนใจทั่วไป

ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ภูมิปัญญาที่มีความสำคัญของชุมชนอ่างศิลา คือ “ผ้าทออ่างศิลา” และ “ครกหินอ่างศิลา” แต่ในบางครั้งผู้วิจัย ทำการศึกษา ค้นคว้าเฉพาะ ผ้าทออ่างศิลา มีความสำคัญตั้งแต่รัชสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเวลานานกว่า 160 ปี มาแล้วที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่เริ่มมีความชัดเจนจนกลายเป็นผ้าทรงกษัตริย์ที่มาจากอ่างศิลา และจันทบุรี ซึ่งมีหลักฐานในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) จนถึงปัจจุบัน ที่มีกระบวนการที่โดดเด่นของการทอผ้าอ่างศิลา คือการนำเส้นขยี้กับข้าวสุกทำเส้นด้ายมีความนุ่ม เส้นเล็ก มีความเหนียวของเส้นด้าย และลวดลายที่พบที่เป็นเอกลักษณ์ บ่งบอกความเป็นอ่างศิลา คือ ลายสมุก ลายพิกลครึ่งซีก ลายนกกระทา ลายไล่ปลาไหล และลายทางกระรอก

ผ้าทอต่างๆในอ่างศิลา มีการพัฒนาให้มีความร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น สามารถเพิ่มมูลค่าจนน่ารายได้เข้าสู่ชุมชน มีการบริการวิชาการทางด้านการทอผ้าอ่างศิลาให้แก่ ผู้ที่มีสนใจการให้บริการวิชาการงานผ้าทออ่างศิลานั้น ผู้วิจัยพบว่ามี ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ และการพัฒนาทางด้านการออกแบบ เพราะเกิดการแลกเปลี่ยน ที่เกิดจากการเข้ามาของ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการทอผ้า การออกแบบ การเย็บชม การลงพื้นที่ ของอาจารย์ นิสิต นักเรียน ประชาชนผู้สนใจ ต่อการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า เพื่อไม่ให้ผ้าทออ่างศิลา ภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวอ่างศิลาไม่ให้สูญหาย ตลอดจนการนำลวดลายกระบวนการที่เป็นเอกลักษณ์ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้อย่างภาคภูมิใจ โดยไม่ทิ้งความเป็นอัตลักษณ์ได้อย่างมีคุณค่า และความงามได้อย่างสมบูรณ์แบบ

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ลวดลาย/ผ้าทออ่างศิลา บ้านบึง/วิถีชีวิตชุมชนอ่างศิลา

Abstract

This research studied the identity of Angsila Ban Puk weaves, with life style community, Chon buri Province. Quality research has been selected for this research study, there were several processes in this work. Using questions is to collect important information. By means of an historical way of telling, and observe how to work and photo recording from the one who provides important information within the scope of studied. The objectives were 1) to study the creative process weaving Angsila Banpuk in terms of materials used. 2) to study identity of Angsila Ban Puk weaves 3) to conservation pattern Angsila Ban Puk weaving. 4) to collect the pattern to be case studies in pattern design for students and general public.

The products were identity wisdom which were the most important for Angsila community were “Angsila weave” and “stone mortar”. However, the researcher studied only Angsila weave which was important since the RAMA III. It is more than 160 years, has been inherited from generation to generation, but it started to become apparent, clothes for Kings that came from Ang Sila and Chanthaburi. With the evidences in Rama V) until the present with outstanding process of weaving Ang Sila was to make soft, thin and toughness yarn by using rice. The pattern was unique identify Angsila which were Samook, Pikul Krungseek, Nokkratha, Saipalalai and Hangkrarok.

The current conservation is inherited by the establishment of a group of Angsila weave. There were developed a much more contemporary, increased value added and brought income to the community. It offers academic for Angsila weaving. for those who are interested such as general public, organizations have a chance to visit, study and providing academic about AngSila weave. Researchers found that are vital to conserve and develop the design due to exchange in specialist's weaving, design and visit space of teachers, students Citizens and general public who are interested in learning, researching to prevent Angsila weave which identity wisdom, were not lost. As well as the design process to develop unique products proudly without leaving the identity can be valuable and beauty perfectly.

Keywords : Identity/ Angsila Ban Puek woven fabric and lifestyle/ ChumChon Angsila Chonburi Province

บทนำ

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ คือ ปัญหาการถูกกลืนทางวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าของไทย ในเรื่องวิถีชีวิตภูมิปัญญาองค์ความรู้ ประเพณี ค่านิยมตลอดจนวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ได้รับสืบทอดกันมาเริ่มถูกกลืนไปโดยวัฒนธรรมต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมวัฒนธรรมตะวันตกที่เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิต รวมไปถึงค่านิยมที่เริ่มเสื่อมลง ฉะนั้นประชาชนคนไทยต้องช่วยกันดูแลรักษา และอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น รวมถึงประเพณีที่ดั้งเดิม ให้รับรู้ถึงคุณค่าถึงศิลปวัฒนธรรมที่เราได้รับสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ให้อยู่คู่กับสังคมไทย ด้วยสาเหตุของการถูกกลืนทางศิลปวัฒนธรรม ไม่เห็นถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทำให้เกิดปัญหาต่างๆของสังคม ทำให้รัฐบาลเร่งเห็นถึงปัญหาเหล่านั้น โดยออกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ความสำคัญในเรื่องศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกำหนดไว้ในมาตรา 66 ว่าบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และของชาติ มาตรา 289 ว่าองค์กรปกครองท้องถิ่น ย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาการศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

ประเทศไทย เป็นดินแดนที่มีมนุษย์อยู่อาศัยมานานนับเป็นหมื่น ๆ ปี มีหลักฐานทางโบราณคดีเชื่อกันว่า ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ยุคโลหะเป็นต้นมา มนุษย์รู้จักการทอผ้าใช้เอง จะเห็นได้จากหลักฐานที่ค้นพบตามแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ เช่น แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบเศษผ้าจากป่านใบกล้วยา ติดอยู่กับกำไลสำริด โดยมีสนิมของทองแดงเป็นตัวยึด และป้องกันการเนาเปื่อย พบเครื่องมือในการทอผ้าหลายชนิด

ผ้าทอ นอกจากจะนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มแล้ว ยังได้ถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น เกี่ยวข้องกับพิธีเกิดโดยหมอด้ายจะได้ของกำนัลจากพ่อแม่ของเด็กที่เกิดใหม่เป็นผ้าทอ ในพิธีบวชนาคจะสวมใส่ผ้าขาว หรือ ผ้าโสร่งผืนใหญ่ที่แม่ทอเตรียมไว้ให้ลูกชาย ผู้หญิงต้องเตรียมผ้าทอไว้ใช้ในพิธีแต่งงานของตน เป็นต้น นอกจากนี้แล้วผ้าทอยังเป็นเครื่องรางซึ่งมีฐานะของผู้สวมใส่หรือแสดงถึงสถานะทางสังคมของผู้นั้น (วัฒนธรรม จุฑาวิภาต.2555:1)

การทอผ้าพื้นเมืองของไทยมีสภาพคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ โครงสร้างผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการทอสืบทอดกันมา ยาวนาน ไม่มีการบันทึกโครงสร้างของต้นกำเนิดลายผ้าไว้เป็นหลักฐาน แต่มีผ้าทอเก็บลายลงในผืนผ้าแทนการเขียนเป็นตัวอักษร ผ้าทอเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญอีกผลิตภัณฑ์หนึ่ง เป็นแสดงออกถึงศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ และถือเป็นมรดกอันล้ำค่าทางวัฒนธรรมของไทย ผ้าถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์จึงควรมีการอนุรักษ์ฟื้นฟู และมีการส่งเสริมผ้าทอพื้นเมือง เพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะในท้องถิ่นนั้น ๆ ศิลปะลวดลายความงามบนพื้นผ้าอันเกิดจากความรู้ภูมิปัญญา ถูกนำมาผสมผสานกับรูปแบบแนวความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมท้องถิ่น จิตวิญญาณของการถ่ายทอดลักษณะปัจเจกบุคคล ผลงานประเภทผ้าในลักษณะต่างๆ อันเกิดจากแหล่งชุมชนจึงเป็นงานที่แสดงถึงคุณค่า ความงาม ที่มีเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นต่อผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์ในงานผ้าทอพื้นเมืองอ่างศิลา บ้านปึก และการเก็บบันทึกลวดลายสีสัน รูปแบบ ตลอดจนกระบวนการ แนวคิดอนุรักษ์เพื่อไม่ให้สูญหายไปจากชุมชนอ่างศิลา บ้านปึก จังหวัดชลบุรี ซึ่งจะได้ถึงความสำคัญจากพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงให้มีการสนับสนุนผ้าทอในชนบทให้เกิดมีความสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าทุกหน่วยงานควรให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ส่งเสริม ร่วมกันพัฒนางานผ้าทอให้เป็นที่ยอมรับ และสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้นานาอารยประเทศประจักษ์ถึงความสามารถของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ผ้าทออ่างศิลา บ้านปึกในแง่วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าทออ่างศิลา บ้านปึก
3. เพื่อการอนุรักษ์ลวดลาย ผ้าทออ่างศิลา บ้านปึก
4. เพื่อรวบรวมบันทึกลวดลาย เพื่อเป็นกรณีศึกษาในการออกแบบลวดลายสำหรับนิสิต และผู้สนใจทั่วไป

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สำรวจแหล่งทอผ้าอ่างศิลา บ้านปึก
3. สัมภาษณ์ช่างทอผ้า โดยวิธีประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า(Oral History) และสังเกตวิธีการทำงาน
4. บันทึกภาพขั้นตอน ตลอดจนวิธีการสร้างสรรค์ผ้าทอของช่าง
5. บันทึกลวดลายรูปแบบของผ้าทออ่างศิลา บ้านปึก
6. สรุปผลงานวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนทั่วไป ช่างทอผ้าพื้นเมือง และผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอพื้นเมือง ชายและหญิง ในตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จากการสัมภาษณ์ สอบถาม คือ ประชาชนทั่วไป ช่างทอผ้าพื้นเมือง และผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอพื้นเมือง ชายและหญิง ในตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) ดังนี้
เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการทอผ้าพื้นเมืองอ่างศิลา บ้านปึก

3. ศึกษาประเภท กรรมวิธีการทอผ้า ลวดลายของผ้าทออ่างศิลา บ้านปึก การอนุรักษ์และการนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวัน

ผลการวิจัย

ชุมชนอ่างศิลา เป็นชุมชนอาศัยอยู่ริมชายฝั่งทะเล มีความอุดมสมบูรณ์ มีการติดต่อค้าขายทางเรือสินค้าจาก นานาชาติ มีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานทั้งแบบชั่วคราว ถาวร ทั้งคนไทย คนเชื้อสายจีน เชื้อสายลาว และอื่นๆอีกมาก ทำให้เกิด ความหลากหลายทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่มาจากกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ และวันไหล จะมีในช่วงเดือนเมษายน โดยมีกิจกรรมพิธีทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ แข่งขันกีฬาพื้นบ้านประเภทต่างๆ ประเพณีกองข้าว หรือกองข้าวบวงสรวง จะมีในช่วงเดือนเมษายน ประเพณีตรุษจีน จะมีในช่วงเดือนเดือนกุมภาพันธ์ โดยมีกิจกรรมถือศีลกินเจ และจะมีขบวนแห่องค์เทพเจ้า ประเพณีวัน เข้าพรรษา จะมีในเดือนกรกฎาคม โดยมีกิจกรรมทำบุญตักบาตร และเวียนเทียน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลากหลายของวิถีชีวิต ที่ผสมผสานกันมายาวนาน ชุมชนอ่างศิลามีผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ภูมิปัญญาที่มีความสำคัญคือ “ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลา” และ “ครกหินอ่างศิลา” แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะพูดถึงเฉพาะ “ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลา”

ภูมิปัญญาท้องถิ่นอ่างศิลา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือมรดกทางภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นมรดกทางปัญญาที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งทางวัฒนธรรม เป็น การสืบสาน ถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่นเป็นรากฐานของวัฒนธรรมทางสังคม ที่เกิดจากการปรับแต่ง ปรับปรุงตกผลึกความคิด เป็น ความรู้ พัฒนาสั่งสม ก่อเกิดความรู้สร้างสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม สังคมและธรรมชาติ เช่น

1. ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา ได้แก่ การนับถือศาสนา การนับถือผีสง และเทวดา
2. ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ ผลงานศิลปะต่างๆ ที่ได้พัฒนาออกแบบจนกลายเป็นศิลปะที่มีคุณค่าในท้องถิ่น
3. ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการละเล่นของพื้นบ้าน ได้แก่ การละเล่นที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านในภูมิภาคต่างๆ
4. ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม เช่น ภาพเขียนฝาผนัง การปั้นพระพุทธรูป การสร้างเจดีย์ โบสถ์ และวิหาร
5. ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น การกินอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ

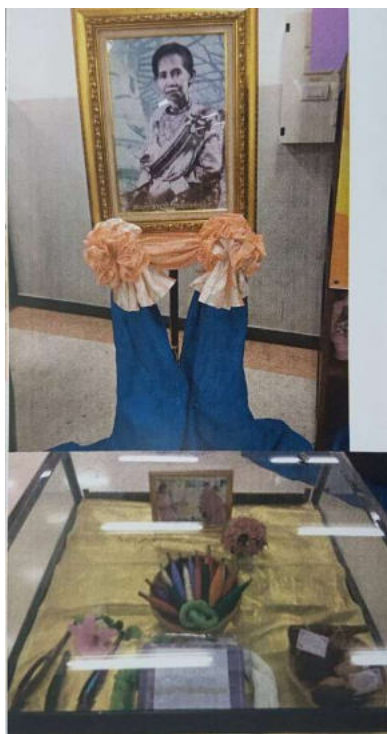

ภาพที่ 1 การประกอบอาชีพชาวอ่างศิลาครกกิน
ที่มา ตรีนัยน์ จันทรศรีชล

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเทศไทยกับการตื่นตัว ด้วยกระแสในปัจจุบันต่อการพัฒนาผลักดันให้ชาวบ้าน ชาวชนบท ต้อง มีการปรับตัวเข้าสู่แนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทยนั้นกำลังมีการตื่นตัวเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลา หรือผ้าทออ่างศิลาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลา มีชื่อเรียกดั้งเดิมว่า “ผ้าทออ่างหิน” มีความเป็นมาตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัช สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) โดยเชื่อกันว่าการทอผ้าที่นี่ได้รับการถ่ายทอดจากกลุ่มมิชชันนารี อเมริกัน และมีการเล่าสืบต่อกันมาว่า มีหญิงสาวชาวอ่างศิลาได้มีโอกาสติดตามเจ้านายเข้าไปในพระราชวังไปเป็นครูสอนการ ทอผ้าในวัง จนกลายเป็นผ้าทรงยศที่มาจากอ่างศิลา และจันทบุรี ซึ่งมีหลักฐานในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) และสมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ภาพที่ 2 พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า
ที่มา เกษม อินทโชติ

สมเด็จพระบรมราชเทวี ซึ่งสนพระทัยในเรื่องราวการทอผ้าอยู่ก่อนแล้ว เมื่อเสด็จมาประทับรักษาพระองค์ ณ พระตำหนักศรีราชา ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งหูกทอผ้าที่พระตำหนักศรีราชา และให้นำช่างทอผ้าท้องถิ่นมาถวายการสอนจนทรงสามารถทอได้ด้วยพระองค์เอง และยังโปรดเกล้าฯ ให้ขอตัวคุณ ทองพูน ปัญญาเทวะ(ปัญญา ชีวะ) บุตรข้าราชการในจังหวัดชลบุรี และคุณส้มลิ้ม ช่างทอผ้าพื้นบ้านตำบลอ่างศิลา มาทรงชุบเลี้ยง เพื่อเป็นครูสอนการทอผ้าแก่ข้าราชการบริพาร ผ้าที่ทอระหว่างที่ประทับอยู่ที่พระตำหนักศรีราชาเป็นผ้าพื้นบ้าน เมื่อทอแล้วโปรดเกล้าฯ ให้นำออกจำหน่าย(ภารดี มหาขันธ นันทชญา มหาขันธ :2558 อ้างในคณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยมหิดล.2556 หน้า 54)

ต่อมาเมื่อสมเด็จพระบรมราชเทวี เสด็จพระราชดำเนินกลับที่ประทับ ที่พระตำหนักสวนหงส์ ในพระราชวังดุสิต ทรงโปรดเกล้าฯ ให้นำหูกทอผ้าที่พระราชตำหนักศรีราชากลับมาด้วย ทรงโปรดให้ทอผ้าจำหน่าย เช่นเดียวกับเมื่อประทับอยู่ที่พระตำหนักศรีราชา ปรากฏว่าจำหน่ายดีขึ้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มหูก 4 หูก แล้วทรงจัดรูปงานขึ้นเป็นกองเรียกว่า “กองทอ” โดยขึ้นตรงต่อพระองค์ (ภารดี มหาขันธ นันทชญา มหาขันธ.2558หน้า129)

กล่าวกันว่าราชสำนักสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว(รัชกาลที่ 6) นับแต่พระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยลำดับมาต่างพากันทรงผ้าทอ จากพระตำหนักสวนหงส์มาใช้ตัดเย็บเครื่องทรง ภูษา นานาชนิดเป็นประจำ ด้วยเหตุนี้กระมัง ที่ทำให้ผ้าทออ่างศิลาได้รับการยกย่องว่าเคยเป็นผ้าทรงกษัตริย์

เมื่อพิจารณาพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระบรมราชเทวีที่เกี่ยวข้องกับผ้าทออ่างศิลาแล้วอาจกล่าวได้ว่า

...“คงไม่เป็นการเกินความจริง หากจะกล่าวว่าหัตถกรรมผ้าทออ่างศิลา เป็นหนึ่งพระมหากาธิคุณของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกา(สมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา) ยิ่งกว่าผู้ใด ในการที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นงานหัตถศิลป์ที่ประณีตงดงาม และได้รับเกียรติให้เป็นผ้าทรงของกษัตริย์”

ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลาแต่เดิมชาวบ้านจะทอกันหลังจากการว่างเว้นฤดูการทำนา เมื่อเสร็จแล้วก็นำมาขายกันจนได้รับความนิยม อันเนื่องจากคุณภาพจะต้องเพิ่มการผลิต ด้วยภูมิศาสตร์ที่เป็นชายทะเลเป็นสถานที่ตากอากาศที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย ชาวต่างชาติแวะเวียนมาเที่ยว และพักอาศัยบริเวณ “อาศรัยสถาน” (ตึกมหาพรต ตึกราชินี) อยู่

ตลอด ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลาได้กลายมาเป็นของฝากขึ้นชื่อจำนวนการผลิตยิ่งต้องมากขึ้น ชาวอ่างศิลาจึงทำหน้าที่หาวัตถุดิบ และได้ว่าจ้างชาวบ้านปึกเป็นช่างทอ ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลามาขายเขาลงในช่วงต้นแผนพัฒนาชายฝั่งทางทะเลภาคตะวันออก ทั้งปัญหาจากวัตถุดิบด้านเศรษฐกิจ ด้านแรงงาน ตลอดจนเกิดโรงงานทอผ้าที่ผลิตโดยเครื่องจักรกล จึงทำให้ชาวบ้านที่ทอผ้าด้วยมือต้องปิดตัวลง คงเหลือแต่ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลาที่ทอด้วยเครื่องจักรกล

ในปี พ.ศ. 2490 ชาวตำบลบ้านปึก เริ่มกลับมาทอผ้าอีกครั้ง โดยหาซื้อด้ายเองจากร้านศิริผลในตัวจังหวัดชลบุรี

ปี พ.ศ. 2495 เกิดปัญหาด้านวัตถุดิบอีกครั้ง จนต้องหยุดการทอผ้าอีกครั้ง และดูเหมือนจะหยุดอย่างถาวร ช่างทอผ้าได้หันไปยึดอาชีพอื่นจนหมด ปล่อยให้อุปกรณ์การทอผ้าสูญหาย ชำรุด ไม่มีการทอผ้าหลงเหลืออยู่ และกำลังจะถูกลืม

ปี พ.ศ. 2545 โรงเรียนวัดใหม่เกตุงาม ได้เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และการอาชีพของท้องถิ่น โดยการสืบเสาะหาผู้ที่มีความสามารถทอผ้าบ้านปึก อ่างศิลาได้ จนพบว่า นางสาว เสริมศรี ที่ยังทอผ้าใช้อยู่ จึงได้ประสานดำเนินการฟื้นฟูการทอผ้าบ้านปึก อ่างศิลา ขึ้นมาอีกครั้ง ในรูปแบบของการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตำบลบ้านปึก มีการสืบค้นประวัติ ตั้งรับบริจาคอุปกรณ์ การก่อตั้งสภาวัฒนธรรมตำบลบ้านปึก สำเร็จเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 โดยมีอาคารสภาวัฒนธรรมตำบลที่จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ตำบล ณ โรงเรียนวัดใหม่เกตุงาม

สภาวัฒนธรรมตำบลบ้านปึก ร่วมกับสภาสตรีอ่างศิลา เทศบาลตำบลอ่างศิลา โรงเรียนแสนสุข โรงเรียนชลราษฎรบำรุง (อ่างศิลาพิทยาคมในปัจจุบัน) ได้นำการทอผ้าออกแสดงด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านในงานลูกเสือโลก ที่พระตำหนักอ่างศิลา ในวันที่ 29 ธันวาคม 2545 ถึง วันที่ 6 มกราคม 2546 จนได้รับความสนใจจากหน่วยงานต่างๆ เป็นอย่าง เช่น

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มาถ่ายทำและได้นำไปตีพิมพ์ในนิตยสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- โรงเรียนต่างๆ ได้นำนักเรียนมาทัศนศึกษา
- คณาจารย์ นิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ เข้าสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญของศูนย์เกี่ยวกับเรื่องการทอผ้า

- เป็นตัวแทนจังหวัดชลบุรี ทอผ้าถวายสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2546 โดยร่วมกับสภากาชาดจังหวัด สภาสตรีจังหวัด จัดงานชื่อโครงการถักร้อยดวงใจ มหกรรมทอผ้าไทยเทิดไท้องค์ราชินี ทอด้วยผ้าไหมล้วน ลวดลายดอกพิกุลครึ่งซีกสีฟ้าสลับด้วยสีขาว และสีเหลือง

- ร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี แสดงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าในงานกาชาดจังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 9-17 เมษายน 2547

- จัดทะเบียนขึ้นเป็นสินค้า OTOP ของตำบลบ้านปึก ระดับ 3 ดาว

- พ.ศ. 2552 นางสาว เสริมศรี เสียชีวิต เยวชนเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยจึงไม่ได้ทอผ้ากันต่อ เหลือผู้ที่ทอผ้าอีกคนเดียว คือ คุณยายหงวน เสริมศรี ซึ่งก็มีอายุมากแล้ว ซึ่งอาจจะเกิดการสูญหายของการทอผ้าบ้านปึก อ่างศิลา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ

- ในปี พ.ศ. 2556 กำนันเกษม อินทโชติ ซึ่งเป็นคนบ้านปึกโดยกำเนิด บิดามีอาชีพขึ้นตาล มารดานั้นมีอาชีพรับจ้างทำนา และจะมีเวลารว่างเว้นจากการทำนา ก็จะมารับจ้างทอผ้า จากอ่างศิลาที่ส่งมาจ้างทอ ในวัยเด็กกำนันเกษมคลุกคลีกับการทอผ้ามาตลอด จากการช่วยมารดาทอผ้า ย่อมเกิดความผูกพัน จนกลายมาเป็นแรงบันดาลใจในการที่จะอนุรักษ์ และสานต่อการทอผ้าบ้านปึก อ่างศิลา ซึ่งในปี พ.ศ. 2552 ช่วงนั้นคนทอผ้ามีเพียงคนเดียว คือ นางสาว เสริมศรี (ป้าไอซ์) ซึ่งมีความคุ้นเคยกันเพราะเป็นเพื่อนกับมารดา และก่อนที่ นางสาว เสริมศรี จะเสียชีวิตได้สอบถามกับกำนันเกษมว่า “กำนันต้องการอะไรบ้างจะไม่ไหวแล้ว” กำนันจึงขอซื้อผ้าทอนางเสริม เสริมศรีทั้งหมด เพื่อเก็บไว้เป็นตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้ในการสืบสานต่อไป

ในวันที่ 14 มีนาคม 2556 ตามหนังสือเลขที่ สด.629/2556 โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้า ศรีราชา มีหนังสือถึงกำนันเกษม เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ยืมผ้าทออ่างศิลา เนื่องจากโรงพยาบาลได้จัดงาน “เฉลิมฉลองวาระ 150 ปี พระราชสมภพองค์สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า” และในวันอังคารที่ 19 มีนาคม 2556 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดงานดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์จากกำนันเกษม อินทโชติ ในการยืมผ้าทอ เพื่อนำไปแสดงให้พระองค์ได้ทอดพระเนตรในวันดังกล่าว

ในวันอังคารที่ 19 มีนาคม 2556 กำนันเกษม อินทโชติ ได้พา นางหงวน เสริมศรี และคณะทอผ้าไปที่โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้า ศรีราชา โดยได้นำผ้าทอที่ซื้อไว้จากป้าไอซ์ไปแสดงในงานดังกล่าวด้วย อีกทั้งยังได้จัดถวายผ้าทอลายพิกุล แก่สมเด็จพระ

พระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานเฉลิมฉลองวาระ 150 ปี พระราชสมภพองค์สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ณ โรงพยาบาลสมเด็จพระศรีสุทรางชา สภาอากาศไทย ในครั้งนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชเสาวนีย์ “ให้อนุรักษ์ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลาไว้ไม่ให้สูญหาย” ด้วยเหตุดังกล่าวจึงกลายมาเป็นแรงบันดาลใจ พี่นุ และอนุรักษ์ผ้าทออีกครั้งหนึ่ง จึงได้นำทีมงานเข้าไปศึกษาเรียนรู้ จากนางหงวน เสริมศรี ซึ่งเป็นช่างทอผ้าคนสุดท้าย และได้รับการถ่ายทอดจนสามารถทอผ้าได้

ภาพที่ 3 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานเฉลิมฉลองวาระ 150 ปี
ที่มา เขมม อินทโชติ

ในปัจจุบันก้านนเขมม อินทโชติ ได้จัดตั้ง “กลุ่มผ้าทอบ้านปึก (อนุรักษ์ผ้าทออ่างศิลา)” ซึ่งครั้งนี้มี นางหงวน เสริมศรี เป็นแกนหลักในการที่จะถ่ายทอดให้กับผู้ที่มีความสนใจในการทอผ้า เพื่อเป็นการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และจำหน่าย ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลา หรือ ผ้าทออ่างหิน ภายใต้ชื่อยี่ห้อ “คุณย่าท่าน” ซึ่งทั้งนี้ก้านนเขมม อินทโชติ ได้ให้ความหมายของชื่อ “คุณย่าท่าน” ก็คือ สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ซึ่งเปรียบเสมือน ท่านย่าทอด ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (สมโภช 5 มกราคม 2556)

เอกลักษณ์ผ้าทออ่างศิลา บ้านปึก

ผ้าทออ่างศิลาเป็นอีกหนึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ ควรค่าต่อการอนุรักษ์ไว้ โดยความโดดเด่นของผ้าทออ่างศิลา คือ การนำเส้นด้ายขยักกับข้าวสุก ต่อจากนั้นจะนำไปตาก แล้วนำไปหรีให้เส้นด้ายเล็ก และเหนียว ผ้าเนื้อจะนิ่ม ใส่แล้วไม่ร้อน ไม่ละลายผิว มีความเหมาะสมในเขตเมืองร้อน ลวดลายที่บ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ ดังนี้ ลายสมุก ลายพิกุล ลายพิกุลครึ่งซีก ลายราชวัตร ลายนกกระทา ลายไล่ปลาไหล และลายทางกระรอกกระบวนทอผ้าอ่างศิลา

สำหรับผ้าทออ่างศิลาจะใช้ด้ายที่ได้มาจากฝ้าย ที่ย้อมมา และที่ยังไม่ได้ย้อม ซึ่งจะนำมาย้อมเองการย้อมจะมีทั้งการย้อมแบบธรรมชาติจากพืชเป็นส่วนใหญ่ จะมีจากสัตว์บ้างเล็กน้อย และย้อมสีทางวิทยาศาสตร์ต่อมาภายหลัง

ภาพที่ 4 การค้นลาย ที่มา เขมม อินทโชติ

อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า ที่สำคัญดังนี้

1. ด้าย/หลอดด้ายใหญ่/หลอดด้ายเล็ก

- หลอดด้ายใหญ่ ใช้กรอด้ายเพื่อนำไปค้นลาย
- หลอดด้ายเล็ก ใช้กรอด้ายนำไปใส่กระสวย เพื่อนำไปพุ่งในการทอผ้า

2. กระวัง/ไวน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกรอด้วย มีลักษณะเป็นไม้ไผ่เหลาบางรวมกันเป็นแฉก มีแกนไม้ไว้สำหรับหมุน
 3. จันดว เป็นเครื่องมือสำหรับหวีด้วยหลังจากการขยี้ข้าวสุก เป็นกาบมะพร้าวที่ทำมาจากมะพร้าวที่นึ่ง
 4. แปรงหวี เป็นเครื่องมือ ที่ใช้สำหรับหวีเส้นด้ายที่พันกัน แปรงหวีทำจากเปลือกกบตาล และไม้ไผ่ มัดรวมกันหรือ
- ถัก
5. กี่หรือทุกเป็นโครงไม้สี่เหลี่ยม สำหรับเป็นที่ติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ เช่น โดงเตง
- รอก ฟืม ฯลฯ
6. เผื่อ/รางหลอด เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการคันลาย
 - เผื่อ เป็นไม้สี่เหลี่ยมเล็กๆ มีความห่างเว้นระยะเท่าๆกัน มีมือลิงข้างละ 1 ตัว
 - รางหลอด เป็นกรอบสี่เหลี่ยม มีความกว้างพอที่จะใส่หลอดด้ายใหญ่ เจาะรูใส่แกนหลอดด้าย วางหรือแขวนไว้เหนือเผื่อ
 7. มือลิง เป็นเครื่องมือในการนับรอบของลายผ้า มีลักษณะเป็นด้ามเสียบอยู่ตรงเผื่อซีกสุดท้าย
 8. ไม้หัวทุก เป็นเครื่องมือ ประกบด้ายกับกระดานทุก ทำหน้าที่ขัดเส้นด้ายมีลักษณะเป็นไม้กลมๆใส่ไว้ในร่องกระดานทุกทั้งบนและล่าง
 9. กระดานทุก เป็นเครื่องมือใช้เพื่อม้วนเส้นด้ายเส้นยืน มีลักษณะเป็นไม้กระดานแผ่นใหญ่ ที่ใช้ม้วนด้าย เพื่อนำไปแขวนไว้ที่บริเวณโดงเตง
 10. ตะกอและดัดตะกอ เป็นเครื่องมือเพื่อแยกเส้นด้าย ให้เกิดลายชัดหรือเป็นตัวที่ทำให้เกิดลายผ้า ตะกอเป็นลายซัตรรรดา จะเรียกว่าลายผ้า 2 ตะกอ แต่ถ้าเป็นลายดอก เช่น ลายดอกพิกุล จะเป็นลายผ้า 4 ตะกอ มีลักษณะเป็นเชือกในรอนเส้นเล็กๆ ร้อยไขว้กันเพื่อให้เส้นด้ายลอดผ่าน เรียงกันเป็นจำนวนหลายร้อยเส้นตามขนาดของฟืม ฟืม ตะกอกับฟืมจะต้องมีเส้นด้ายผ่านที่เท่ากัน
 11. ฟืม เป็นเครื่องมือใช้เพื่อกระทบเส้นด้ายให้แน่น เป็นไม้แกะสลักลวดลาย แขวนไว้ประกบด้วยฟืม ฟืม สายฟืม กระดุก และน่องกระป้อ
 12. ฟืม ฟืม เป็นเครื่องมือเพื่อแยกเส้นด้ายให้ลอดผ่านฟืม และเป็นตัวกระทบให้เส้นด้ายแน่น
 13. คางบนฟืม คางล่างฟืม เป็นเครื่องมือ ที่นำมาประกบเพื่อยึดฟืมให้มีความแน่น เป็นไม้ 2 ชิ้น ทำร่องสำหรับนำฟืมมาใส่ในร่อง โดยมีไม้รองกระป้อกับกระดุกเป็นตัวกั้นระดับไม้ไม่ให้เคลื่อนที่ หรือเป็นกรอบรอบฟืมนั่นเอง
 14. น่องกระป้อ มีหน้าที่กั้นคางบนคางล่างฟืมไม่ให้เคลื่อนที่ เป็นลักษณะคล้ายลิ้นไม้
 15. กระดุก ใช้สำหรับยึดฟืมกับฟืม เป็นไม้เล็กๆกั้น คางบนคางล่าง
 16. สายฟืม ใช้ในการโยงฟืมให้คงที่ อยู่ในระดับเดียวกัน และยึดฟืมให้กระทบผ้าได้แน่นหนาเป็นเชือกโยงฟืมกับราว
- ฟืม
17. ลูกรอก ทำหน้าที่เลื่อนตะกอขึ้นลง
 18. โดงเตง ใช้สำหรับยึดกระดานทุก เป็นแผ่นไม้สี่เหลี่ยมด้านบนเจาะรูใส่หัว หรือเชือกแขวนราวโดงเตง ด้านล่างเป็นรูตะขอหงายขึ้นสำหรับใส่ไม้ทุก
 19. ราวโดงเตง เป็นไม้ไผ่ หรือไม้จริง ที่ยาวกว่าความกว้างของกี่ วางพาดกึ่งด้านบน ด้านล่างจะวางในตะขอของโดงเตง
 20. กะหนด ใช้สำหรับคั่นเส้นด้ายไม่ให้พันกัน เป็นการแบ่งด้ายเป็นเป็นชุดขึ้นลง เป็นไม้ไผ่เหลาแบน
 21. ดินทุก ใช้สำหรับเหยียบเพื่อยกตะกอ โดยจะผูกเชือกไว้กับดัดตะกอ
 22. กระสม ใช้สำหรับขึงผ้า และม้วนผ้า เป็นไม้คว้านเป็นเป็นร่องตรงกลาง ในร่องมีฟืมหมาสำหรับเกี่ยวผ้า
 23. กระสว เป็นเครื่องบรรจุหลอดด้าย ทำหน้าที่นำเส้นด้ายไปขัดกับเส้นด้ายยืน
 24. ลูกคราด มีหน้าที่เรียงเส้นด้ายระหว่างช่องกะหนดที่วางเส้นด้ายให้เรียงเส้นขณะทอผ้า

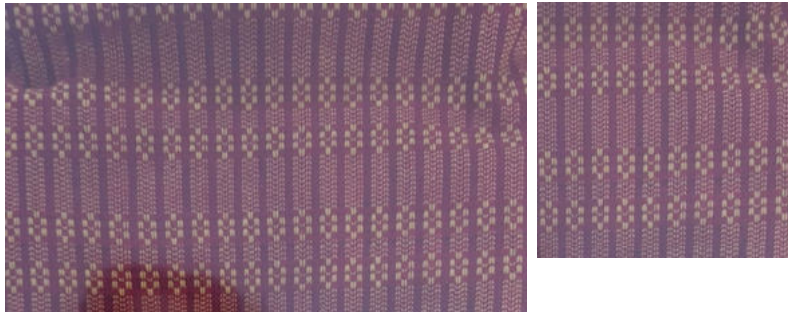
ภาพที่ 5 แกะไขผ้าทอ
ที่ท่า เกษม อินทโชติ

ภาพที่ 6 ติดตั้งอุปกรณ์ ที่ท่า เกษม อินทโชติ

เอกลักษณ์ลวดลายผ้าทออ่างศิลา บ้านปึก

ลวดลายที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของผ้าทออ่างศิลา บ้านปึก จะมีลายสมุก ลายดอกพิกุล ลายพิกุลครึ่งซีก ลายราชวัตร ลายนกกระทา ลายไต้ปลาไหล และลายทางกระรอก

ภาพที่ 7 ผ้าทอ ลายดอกพิกุลครึ่งซีก

ภาพที่ 8 ผ้าทอ ลายดอกพิกุล

ภาพที่ 9 ผ้าทอ ลายไล่ปลาไหล

ภาพที่ 10 ผ้านุ่ง ตาสมุก

ภาพที่ 11 ผ้าทอ ลายไล่ปลาไหลผสมลายนกระทา

ภาพที่ 12 ผ้าทอ ลายสก็อต

ภาพที่ 13 ผ้าทอ ลายทางกระรอก

ภาพที่ 14 ผ้าถุง หรือ ผ้าถุง ลายผ้าเชิง

ภาพที่ 15 ผ้าทอ ลายหมากรุก

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลา

ด้วยจุดเด่นของเส้นด้ายที่มีความคงทน มีความเหนียว เส้นเล็ก ผ้าทอมีความนุ่มสบาย ลวดลายที่มีความเป็นอัตลักษณ์ มีความชัดเจน จนเป็นที่ยอมรับกันมา ในปัจจุบันกลุ่มผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลา ซึ่งนำโดยกำนันเกษม อินทโชติ จึงเกิดแนวความคิดพัฒนารูปแบบผ้าทอการใช้สีสันทัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้เกิดความหลากหลาย เพื่อให้ทันต่อยุคสมัย เป็นที่ยอมรับมากขึ้น ให้คนรุ่นใหม่ เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบสาน พัฒนา เรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อการอนุรักษ์มิให้ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลาสูญหายของภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน รวมไปถึงการส่งเสริมในการสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน จังหวัดได้อย่างมั่นคง

ภาพที่ 16 บรรจุผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลา

การพัฒนาได้มีการดัดแปลงการใช้สีสันทันทีที่มีความแตกต่าง ดริบความสดของสีลง คมโทนสีให้มีความเป็นสีกลางไม่สดจนมากเกินไป ยืนเส้นด้วยสีขาว การพุ่งจะมีลักษณะของการเว้นช่อง และเส้นสีสันทันได้มากยิ่งขึ้น แต่เอกลักษณ์ของลวดลายยังคงมีไว้เช่นเดิม

ภาพที่ 17 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านปึก อ่างศิลา

ด้านการตลาด

เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่ามีการออกแบบบรรจุหีบห่อ ตราโลโก้ ที่มีความชัดเจน พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายมากขึ้น ดังนี้

มีการออกแสดงสินค้าตามงานแสดงสินค้าทั่วประเทศ ขยายกลุ่มผ้าทออ่างศิลา บ้านปึก ออกสู่ชุมชนเพื่อการเสริมรายได้เข้าสู่ชุมชนอ่างศิลา เปิดบริการงานผ้าทออ่างศิลา แก่หน่วยงานทั้งรัฐ ภาคเอกชน กลุ่มผ้าทอต่างๆทั่วประเทศ โรงเรียนและมหาวิทยาลัย โดยทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงความคงอยู่ การอนุรักษ์ของผ้าทออ่างศิลา บ้านปึก ที่กำลังเดินทางไปในทิศทางที่ดี นำรายได้เข้าสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทส่งท้าย

“...ประชาชนนั้นแหละเขามีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วอายุคน เขาทำกันอย่างดี

เขามีความเฉลียวฉลาด เขารู้ว่าตรงไหนควรทำสิกรรม เขารู้ว่าที่ไหนควรเก็บรักษา...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 9 (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล

อดุลยเดช) ที่ทรงมีเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญา พระราชดำรัสนี้ ถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการให้การยอมรับนับถือภูมิปัญญาของชาวบ้าน

ความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากร ทั้งทางด้านธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่ตั้งของประเทศไทย มีสำคัญที่ส่งผลต่อระบบการดำรงชีวิต ของคนกับคน และคนกับธรรมชาติ ข้าพเจ้าคิดว่าควรมีการจัดการศึกษาควรเอาความเป็นจริงเป็นตัวตั้ง ความจริงในทุกพื้นที่ของผืนแผ่นดินไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ถ้าคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยได้รับความจริงเกี่ยวกับแผ่นดินเกิด การรู้ความจริงจะเป็นรากฐานที่สำคัญ ที่สามารถทำอะไรได้เหมาะสม ถูกต้อง

ผลจากการทำให้ประเทศไทยให้ทันสมัยตามแบบตะวันตกทำให้เกิดสำนึกร่วมในกลุ่มปัญญาชนไทย ที่มีความคิดว่าเรากำลังสูญเสียความเป็นตัวตนของไทยไปโดยลำดับ จนเราไม่รู้จักตนเอง

ถ้าคนในสังคมไทยไม่รู้ไม่พอ ไม่รู้อะไรเกี่ยวกับบ้านเมืองของตนเองเลย ไม่มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณีของเรา สิ่งดีทั้งสินทั้งปวงก็จะถูกลืม คนรุ่นลูกหลานจะขาดจากรากเหง้าทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา คุณค่าที่มีการสั่งสมเป็นเวลานานก็จะไม่มีความสำคัญ ก้าวสำคัญที่จะส่งผลให้สังคม คนไทยมีสติ คือหันมาทำความรู้จัก ทำความเข้าใจรากเหง้า และพลังทางวัฒนธรรมของเราเองให้มากขึ้น เพื่อให้คนไทย สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ และก้าวต่อไป มีศักดิ์ศรี เป็นตัวของตัวเอง บนรากฐานวัฒนธรรมของเรา และรู้เข้าใจในคุณค่าทางภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงาม จรรโลงวิถีชีวิตและชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล รากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง อีกทั้งยังเป็นพื้นฐาน ที่สามารถให้การพัฒนาผสมผสานองค์ความรู้สากลกับภูมิปัญญาเดิม ให้เกิดภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้นแล้วภูมิปัญญาจึงมีคุณค่าไม่เพียงต่อท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเอื้อประโยชน์ต่อแผนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ฉิมพล. (2555) รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กรมศิลปากร. (2532) ศิลปะและหัตถกรรมไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป

กระทรวงพาณิชย์.กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2553). สินค้าหนึ่งจังหวัด หนึ่งป่งชี้ทางภูมิศาสตร์. พิมพ์ ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ: มายด์

กิตติคุณวัฒน์ จูฑะวิภาต. (2555). ผ้าทอกับชีวิตคนไทย. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย:

กรุงเทพมหานคร

เกษม อินทโชติ.(แผ่นพับ).ชมรมผ้าทอมือบ้านปึก(อนุรักษ์ผ้าทออ่างหิน).ชลบุรี:ก้านเกษม อินทโชติ

จารุวรรณ รัตนโกศา. (2551) การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้หลักสูตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ หัตถกรรมโดยภูมิปัญญาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎี บัณฑิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ชัยนต์ วรรณะภูติ. (2540) แนวคิดเรื่องกลุ่มอุปถัมภ์ของ ม.ร.ว.อศิน รพีพัฒน์ :นักมานุษยวิทยา ที่ ข้าพเจ้ารู้จักคนธรรมดา: รวมบทความและข้อเขียนในวาระครบรอบอายุ 60 ปี ม.ร.ว.อศิน รพีพัฒน์. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยเชิงพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นิคม ชมพูหลง. (2548) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้.อภิชาติการพิมพ์: มหาสารคาม

ภาวดี มหาจันทร์ และนันท์ชญา มหาจันทร์. (2558) ประวัติศาสตร์สังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นอ่างศิลา. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศาสบายดี

วรารัตน์ วัฒนโนบล และคณะ. (2558). การจัดการความรู้การทอผ้าพื้นบ้านของกลุ่มอาชีพเสริมบ้านสุขเกษม อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

วิบูลย์ สี่สุวรรณ. (2532) พจนานุกรมหัตถกรรมและอุตสาหกรรมพื้นบ้าน.กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป

_____. (2539) ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ แกรมมี

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2553) ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น. ภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบค้นวันที่ 10 ตุลาคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://tkagri.doae.go.th/temp.php?gpg=title01>.

กลุ่มยววิจัยผ้าไหมสันกำแพง. (2555) การเลี้ยงไหม สืบค้นวันที่ 6 ธันวาคม2560, เข้าถึงได้จาก

<http://sankamphangsilk.org/index.php/a4>

จังหวัดชลบุรี. (2560) รู้จักชลบุรี สืบค้นวันที่ 5 มกราคม 2561, เข้าถึงได้จาก

http://www.chonburi.go.th/website/main/web_index

เว็บเพื่อเกษตรไทย. (2560) ฝ่าย ประโยชน์ สรรพคุณ และการปลูกฝ้าย สืบค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2560,เข้าถึงได้จาก <http://puechkaset.com/%E0%B8%9D%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%A2/>

Nammorn design. (2560) การเตรียมเส้นด้าย สืบค้น 30 พ.ย. 2560, เข้าถึงได้จาก

http://nammorndesign.com/?page_id=136